

הלכה כסדרה

מלחמת חרבות ברזל
פורים

הלכה נסדרה פורים

ארבע פרשיות

תקנו חז"ל לקרוא בחודש אדר ארבע פרשיות הקשורות לענייני היום
בנוסף לקריאת התורה: 'שקלים', 'זכור', 'פרה' ו'החודש'.

זמן קריאת: סדר קריאת הפרשיות השנה הינו כדלהלן: פרשת
שקלים נקראת בשבת ויקהל (כ"ט באדר א'), פרשת זכור נקראת
בשבת ויקרא (י"ג באדר ב'), פרשת פרה נקראת בשבת צו (כ' באדר
ב'), פרשת החודש נקראת בשבת שמיני (כ"ז באדר ב').

סדר קריאת התורה: בשבתות אלו מוציאים שני ספרי תורה:
בראשון עולים שבעה קרואים בפרשת השבוע, ולאחר חצי קדיש
עולה המפטיד וקורא בפרשה המיוחדת לאותה שבת. מנהג הספרדים
לומר חצי קדיש נוסף לאחר קריאת המפטיד. מפטידים בנביא מעניין
ארבע הפרשיות.

השנה פרשת שקלים חלה בכ"ט באדר א'. הספרדים מוסיפים בסוף
ההפטרה את הפסוק הראשון והאחרון מהפסרת 'מחר חודש'.

קריאת הפרשייה במועד מאוחר יותר: ציבור חיילים
שנבצר מהם לקרוא את אחת הפרשיות בשחרית בשבת, יקראוה
בברכה בהמשך השבת ויפטירו ללא ברכה (ומכל מקום ישתדלו
להקדים את קריאת הפרשייה לתפילת מנחה, וספרדים לא יברכו
על קריאתה לאחר זמן מנחה). ציבור חיילים שנבצר מהם לקרוא את
הפרשייה במהלך השבת, אינם רשאים להשלים את קריאתה בשבת
אחרת, מלבד פרשת פרה שניתן להשלימה בשבת פרשת החודש,
ופרשת זכור שדיני השלמתה יפורטו להלן.

תוכן העניינים

16.....	חיסור והפסק באמצע הקריאה
18.....	קריאת מגילה במצבי דחק
19.....	סדר התפילות בימי הפורים
21.....	שאר הלכות הפורים
23.....	זמני הפורים
25.....	פורים תשפ"ד
27.....	ברכות המגילה
3.....	ארבע פרשיות
4.....	פרשת זכור
7.....	תענית אסתר
8.....	אכילה בצום מפאת פעילות מבצעית
9.....	סדר התפילות בתענית אסתר
13.....	הלכות מגילה
13.....	זמן קריאת המגילה
15.....	סדר קריאת המגילה

חברי המערכת:

סא"ל הרב אודי שורץ - רע"ן הלכה

רס"ן הרב עז קאפח - רמ"ד הלכה

אע"צ הרב חנניה שפרן

רס"ן במיל הרב אודי רט

סרן במיל הרב דביר אטרה

סרן במיל הרב אופיר וולס

סרן במיל הרב בנימין צימרמן

סרן הרב דודי גרינפלד - מפקד בית המדרש להלכה

רב"ט יהודה אראל

פרשת זכור

חשיבות קריאת פרשת זכור: לדעת רוב הפוסקים חיוב קריאת פרשת זכור הוא מן התורה, ולכן ראוי לעשות כל מאמץ כדי לשמוע את קריאתה במנין, ואף נשים רבות נהגו לשמוע פרשת זכור. עם זאת, חיילים העוסקים בפעילות מבצעית וכל שכן חיילים המצויים באזורי הלחימה, הינם בכלל "העוסק במצווה - פטור מהמצווה", והמצווה העיקרית המוטלת עליהם היא מצוות המלחמה, שדוחה גם את החובה לשמוע את פרשת זכור. מעבר לכך פשוט וברור שאין להסתכן כלל עבור קיום מצווה זו.

חייל ספרדי יוצא לכתחילה ידי חובה בספר תורה אשכנזי, וכן להיפך. ניתן לצאת ידי חובה בשמיעת הקריאה מכל נוסח קריאה שהוא (ויש שנהגו לקרוא את קריאת זכור פעמים נוספות בהגיית העדות השונות).

הקורא יכוון להוציא את השומעים ידי חובה בקריאה ובברכות, והשומעים יכוונו לצאת. ראוי להכריז על כך קודם הקריאה.

חייל שבידו לבחור אם לשמוע במנין את קריאת זכור או את קריאת המגילה, יעדיף את קריאת זכור, כיון שלדעת רוב הפוסקים חיוב קריאתה מן התורה, ובקריאת המגילה ניתן לצאת ידי חובה גם בלא מנין. אולם, אם לא יתאפשר לו לשמוע קריאת מגילה כלל, כגון שיהיה בפעילות מבצעית שלא תאפשר את הקריאה, במידת האפשר יעדיף להימצא במקום שמתקיימת בו קריאת מגילה במנין בפורים ויצא ידי חובת זכור בקריאת 'יובא עמלק'.

במידה וידוע שלא יתקבץ מנין במהלך יום השבת אלא רק בתפילת ליל שבת, או לחילופין שלא יהיה להם ספר תורה ביום השבת, יקראו פרשת זכור בליל שבת בלי לברך על הקריאה. במידה ולבסוף התאפשר להם לקרוא ביום, ישוּבו ויקראו שנית בברכה.

חייל השווה בשבת זכור במקום שאין בו מנין, יקרא את הפרשייה

מתוך ספר תורה ללא ברכות התורה. אם אין בידו ספר תורה, יקרא פרשת זכור מתוך חומש מודפס וכדומה (וישלים את הקריאה מספר תורה כפי שיבואר להלן).

חיילים שמחמת תפקידם אינם יכולים להגיע לבית הכנסת - מותר להביא אליהם ספר תורה עבור קריאה זו, בתנאי שניתן לשמור על כבודו.

מנין חיילים שזמנם דחוק, ואינם פנויים לקרוא בתורה את פרשת השבוע, ישתדלו במידת האפשר לקרוא לפחות את פרשת זכור במנין ויברך אחד מהם לפנייה ולאחריה.

ככלל, אין לעבור על איסור, ואפילו מדרבנן, כדי לשמוע את קריאת זכור. לכן, אין להעביר ספר תורה מרשות לרשות במקום שאין בו עירוב כדי לצאת ידי חובת פרשת זכור. עם זאת, אם ניתן להעביר את ספר התורה מרשות היחיד אחת לרשות היחיד אחרת דרך כרמלית בהליכה רצופה ובלי לעצור כלל - המקל בכך יש לו על מה שיסמוך.

יצאה מחוץ לתחום שבת לצורך שמיעת פרשת

זכור: חייל שנמצא במקום שאין בו מנין, והמנין הסמוך נמצא מחוץ לתחום שבת (960 מטר), יניח קודם השבת 'עירוב תחומין' (=מזון שתי סעודות במרחק של עד 960 מ' ממקומו), ובכך רשאי להרחיק 960 מ' נוספים ממקום העירוב, בתנאי שישמור על הלכות הוצאה.

חיילים המצויים בשטחי הלחימה ובשטחי הכינוס רשאים להרחיק למרחק זה אף בלא להניח 'עירוב תחומין'. לדעת הגר"ש גורן היתר זה כולל אף לוחמים במחנות ובמוצבים האחראים על ביטחון שוטף, וכן הנמצאים במחנה אימונים לקראת הגנה על הגבולות או בסדרת אימונים בשדה. כמו כן, לשיטתו רשאים הם להרחיק אף עד למרחק של 12 ק"מ, וכשארין ברירה אף יותר מזה.

חייל חמוש ובקי בתרגולות הסיוור רשאי להצטרף לרכב סיוור (הנוסע

תענית אסתר

תקנו חז"ל תענית זו כזכר ליום הצום והתפילה שנקבע בימי מרדכי ואסתר בזמן המלחמה (שהתרחשה בי"ג באדר) וזכר לימי הצום שבקשה אסתר שיצומו עליה בעת בואה אל המלך.

השנה י"ג באדר ב' חל בשבת, על כן מקדימים את התענית ליום חמישי י"א באדר ב'.

הצום מתחיל בעלות השחר (04:07) ומסתיים בצאת הכוכבים (18:12).

פעילות במהלך הצום: ע"פ פקודת מטכ"ל, יש לאפשר לכל חייל המעוניין בכך לצום, ויש לפוטרו במהלך הצום מכל פעילות (וכן שלוש שעות לפני הצום ושש שעות לאחריו יש לפוטרו מפעילות עצימה), ובלבד שלא תיפגע בכך הפעילות הביטחונית. כמו כן, על פי הפקודה, על המפקדים לדאוג לצמים לארוחה חמה לפני הצום, ובצאתו.

רחיצה וצחצוח שיניים: מאחר שתענית זו אינה משום אבלות החורבן, מותר להתרחץ ביום זה, ואין ממעטים בו בשמחה. אין לצחצח שיניים ולשטוף את הפה בתענית. במקום צער, יש שהתירו לצחצח שיניים (במשחה שאינה מתוקה) ולרחוץ את הפה, ובלבד שייזהר לא לבלוע מים.

אכילה בבוקר לפני הצום: חייל המעוניין להשכים ולאכול קודם עלות השחר (04:07), יתנה (אף במחשבתו) קודם שינה שיאכל בהמשך הלילה. למנהג האשכנזים, מעיקר הדין אין צריך תנאי לשתייה (וכן לאכילה כשדרכו לאכול אחר שנתו, כגון חייל המתעתד לקום לשמירה בלילה ולאכול במהלכה), אך למעשה ראוי להתנות אף לכך. בכל מקרה אסור לאכול סעודה מזינה (מיני דגן בנפח 60 סמ"ק/כ-54 גרם) מחצי שעה קודם עלות השחר, עד שיתפלל שחרית.

בהיתר) לצורך קריאה זו, בתנאי שלא יעשו עבודו נסיעה או עצירה מיוחדת, ובתנאי שישמור על הלכות הוצאה מדרשות לדרשות.

השלמת קריאת זכור במועד מאוחר יותר: חייל שלא שמע קריאת זכור, יתכוון לצאת בקריאת פרשת 'ויבוא עמלק' הנקראת בפורים, וכן בקריאת פרשת זכור כשיגיעו לקרותה על סדר פרשות השבוע בשבת פרשת 'כי תצא' (ויבקש אז מהקורא שיכוון להוציאו ידי חובה).

השלמת התענית לאחר שנאלץ לאכול: חייל שאכל או שתה בצום מפני צורך מבצעי או חולי, ולאחר מכן מתאפשר לו לצום בשארית היום, יתענה עד מועד סיום הצום.

אימון בצום: חיילים בשטחי הכינוס וההערכות הנדרשים להתאמן לשם שיפור כשירותם, ימשיכו להתאמן ככל הנדרש, אף שבשל כך לא יתאפשר להם להתענות. ההכרעה ביחס לאימונים בצום - תקבל על ידי רבני היחידות, בתיאום עם המפקדים.

בכל מקרה, חייל הנמצא באימון ביום צום, יתחיל לצום, ויכן מזון בהישג יד כדי שאם יצטרך לאכול ולשתות יעשה זאת מיידית ויחזור לכשירות מבצעית. אם אינו יכול להתחיל בפעילות בלי לאכול ולשתות - רשאי לאכול ולשתות כדי צרכו.

סדר התפילות בתענית אסתר

אמירת 'עננו': התימנים ומקצת הספרדים אומרים 'עננו' בכל התפילות. רוב הספרדים אומרים 'עננו' בשחרית ובמנחה, ואילו האשכנזים אומרים רק במנחה. לכל המנהגים שליח הציבור אומרה בחזרת הש"ץ של שחרית ומנחה (בין 'גואל' ל'רופא'), בתנאי שיש לפחות ששה מתענים שישלימו תעניתם (חובה לברר מי מסייפם את הצום).

אם אין ששה מתענים - יאמר הש"ץ 'עננו' ב'שומע תפילה' (למנהג הספרדים יעשה כך גם במקרה שחלק מהמתענים כבר התפללו במקום אחר ושמעו ברכת 'עננו', ואין ששה מתענים שמתפללים עכשיו). היו עשרה מתענים בתחילת חזרת הש"ץ ויצאו מקצתם, אם כבר התחיל ברכת 'עננו' יסיימה, ואם עדיין לא התחיל - יאמר ב'שומע תפילה', ויחתום 'שומע תפילה' (ואם חתם 'העונה [לעמו ישראל]

אכילה בצום מפאת פעילות מבצעית

חיילים העוסקים בלחימה, וכן חיילים העשויים להיכנס ללחימה בטווח זמן מידי, ואף חיילים העוסקים במשימות ביטחון שוטף או במשימות אבטחה במחנות עורפיים, וכן חיילים העלולים להיות מזועזקים ללחימה ללא התראה מוקדמת שתאפשר להם לאכול בכדי להתאושש מהצום ולשוב לכשירות מבצעית, **מחויבים לאכול** כדי לשמור על כשירות מבצעית. כך גם דינם של מכונאים העוסקים בהשמעת רד"ם וכלי טיס, וכל מי שנדרש לפעילות פיזית הקשורה למאמץ המלחמתי.

חיילים המבצעים משימות עורפיות, המסייעות ללחימה ותומכות אותה, כצוותי חמ"ל, אנשי שלישות וכן הלאה, יתמידו במלאכתם אף בתענית אסתר, אך אם הצום פוגע בתפקודם, רשאים לאכול ולשתות. חשוב לציין, שתענית אסתר קלה יותר מתעניות החורבן, והקלו בה גם למי שמצטער אף שאיננו חולה ממש. יתר על כן, השנה תענית זו אינה בזמנה, ולכן כל מי שמתעורר אצלו ספק, שזאת התענית תפגע ביכולתו לסייע ולתמוך באופן מיטבי את המאמץ המלחמתי, יתמיד במלאכתו ולא יתענה.

למעשה, יש להיוועץ ברב היחידה על מנת לבחון את אופי הפעילות ורמת המוכנות הנדרשת מן החייל, כמו גם את רמת הסיכון, תנאי האקלים המצויים באותו מקום, והעומס הפיזי הנדרש לשם ביצוע המשימה.

הנאלץ לאכול בתענית מהסיבות האמורות, יאכל מאכלים מזינים כדרכו (ואינו צריך להצניע את אכילתו), וימנע מאכילה לשם תענוג, ואף מומלץ לדחות מעט את שעת האכילה בבוקר, כדי להשתתף עם הציבור. חולה אינו חייב לצום, אך יימנע מאכילה לשם תענוג כדי להשתתף עם הציבור.

נוח, ומברכים לפניה ולאחריה (עד "מגן דוד"). ספרדים אינם נוהגים להפטיר. במנין המורכב מספרדים ואשכנזים, נכון להעלות אשכנזי לשלישי כדי שיפטיר בברכה, אולם אם העלו ספרדי לשלישי, ינהג כמנהג אבותיו ולא יפטיר בנביא.

נשיאת כפיים במנחה: אין נושאים כפיים במנחה בתענית אלא סמוך לשקיעה (כחצי שעה), ויש שהתירו לאומרה כבר מפלג המנחה (16:33). יש להקפיד לברך ברכת כהנים קודם השקיעה (17:50), ובשעת הדחק ניתן לברכה עד 13 וחצי דקות לאחר השקיעה. אין נושאים כפיים במנחה אלא כשיש במנין לפחות ששה מתענים (והכהן מכללם).

אם אין כהנים יאמר הש"ץ "א-להינו וא-להי אבותינו ברכנו" וכו'. מנהג הספרדים שש"ץ העובר לפני התיבה במנחה שלפני פלג המנחה אינו אומר "א-להינו וא-להי אבותינו ברכנו" וכו', ואילו מנהג האשכנזים לאומרו.

לאחר חזרת הש"ץ אומרים תחנון ו'אבינו מלכנו' (כיון שהשנה התענית הוקדמה ליום חמישי ואינה צמודה לפורים). הספרדים מוסיפים מזמור "למנצח על איילת השחר" (תהלים כב), אחרי 'למנצח בנגינות' (לפני הקדיש).

'מנחה קצרה' בתענית: מנהג רבים מהספרדים, שכשנאלצים להתפלל 'מנחה קצרה', אומר הש"ץ 'עננו' בין 'גואל' ל'רופא' בקול, והקהל ישמעו ויכוונו לברכתו, וימשיכו בלחש. כשיגיעו הקהל ל'שומע תפילה' יאמרו 'עננו' (חוץ מהש"ץ). האשכנזים נוהגים במקרה כזה שכולם אומרים 'עננו' ב'שומע תפילה' בלבד. כשיש בקהל כהנים (ומתפללים סמוך לשקיעה), אומר הש"ץ בקול ברכות 'דצה' ו'מודים' עד 'ולך נאה להודות', והכהנים נושאים את כפיהם.

גם המתפללים בבין השמשות (בתוך 13 וחצי דקות לאחר השקיעה)

בעת צרה' - אינו חוזר). אם לא היה מניין מתענים בתחילת התפילה, והגיעו בחזרת הש"ץ לפני ברכת 'רופא' - יאמר הש"ץ 'עננו', ואם הגיעו אחריה - יאמר ב'שומע תפילה'.

טעות באמירת עננו: ש"ץ ששכח לאומרה בין 'גואל' ל'רופא', אם עדיין לא אמר שם ה' בברכת 'רופא' - חוזר לומר 'עננו' עם חתימה ולאחריה ברכת 'רופא'. אמר שם ה' - אומר 'עננו' ב'שומע תפילה'. השוכח לומר 'עננו' ב'שומע תפילה' (בין יחיד בין ש"ץ) יאמרה ב'א-להי נצור' לפני 'יהיו לרצון' ללא חתימה (ובדיעבד יאמרה גם לאחר 'יהיו לרצון' קודם עקירת רגליו). שכח לומר גם שם, אינו חוזר.

סליחות: לאחר חזרת הש"ץ בשחרית אומרים סליחות, והאשכנזים מוסיפים גם 'אבינו מלכנו'. סליחות ואבינו מלכנו אומרים גם בלא מנין, אולם אין אומרים י"ג מידות בלא מנין דרך תפילה, אלא כדרך קריאה בתורה בטעמים.

קריאת התורה בשחרית: כשיש במנין לפחות ששה מתענים, קוראים בפרשת "ויחל" (שמות לב, יא-יד): העולה הראשון קורא מ-"ויחל משה" עד "לעשות לעמו". גוללים מעט לתחילת העלייה הבאה (שמות לד, א-י), העולה השני קורא מ-"ויאמר ה' אל משה פסל לך" עד "אל מול ההר ההוא", והעולה השלישי קורא מ-"ויפסול" עד "אשר אני עושה עמך". אין ששה מתענים - יקראו בפרשת השבוע, כבכל יום חמישי. כמו כן, אף אם היו ששה מתענים אך טעו וקראו בשחרית פרשת השבוע במקום "ויחל" - אינם חוזרים.

הספרדים נוהגים לומר לאחר שיר של יום "למנצח על איילת השחר" (תהלים כב).

קריאה במנחה: כשיש במנין לפחות ששה מתענים קוראים בספר תורה כבשחרית, ואין אומרים חצי קדיש לאחר הקריאה.

הפטרה: האשכנזים מפטירים "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נה, ו) -

יתפללו תפילה כסדרה, עם קריאת 'יוחל' ואמירת 'עננו'.

סדר התפילה למי שנבצר ממנו להתענות: מי שנבצר

ממנו להתענות יאמר סליחות ו'אבינו מלכנו', אך לא יאמר 'עננו', לא יעלה לתורה (אמנם בשחרית אם קראוהו לעלות לתורה בדיעבד - יכול לעלות), ולא יהיה ש"ץ בשחרית ובמנחה.

כהן שנבצר ממנו להתענות, לא יעלה לתורה ולא ישא כפיו במנחה. אם הוא הכהן היחיד בבית הכנסת - יצא לפני קריאת התורה, אך יעלה לדוכן לנשיאת כפיים כדי שלא תתבטל ברכת כהנים (וכן רשאי לעלות לשאת כפיו אם יש כהן אחד נוסף, כדי שתתקיים ברכת כהנים על ידי שני כהנים).

עם זאת, מי שאינו מתענה רשאי לשמש כבעל קודא, או להוציא ולהכניס, להגביה ולגלול את ספר התורה.

האוכל לשיעורין (אף שאינו חייב בכך) נידון כמתענה לכל דבר ועניין. מנהג האשכנזים להקל שאף מי שצם עד מנחה, רשאי לומר 'עננו' ב'שומע תפילה' קודם שיאכל.

זכר למחצית השקל: נוהגים ביום זה לתת תרומה לצדקה 'זכר

למחצית השקל'. ניתן לתת תרומה זו מתחילת חודש אדר, אך נהגו במידת האפשר להסמיכה לפורים. מנהג האשכנזים לתת שלשה מטבעות של חצי שקל, ומנהג הספרדים לתת כשווי מחצית השקל של התורה, דהיינו שווי של עשרה גרם כסף טהור (כפי שמתפרסם בסמיכות לפורים).

אם לא הפריש 'זכר למחצית השקל' לפני פורים, ישלים זאת לכתחילה עד סוף חודש אדר ב', ובדיעבד אף מאוחר יותר.

הלכות מגילה

לטטול המגילה בשבת ערב פורים: השנה פורים (פרזים)

חל במוצאי שבת. המגילה אינה מוקצה, ומותר לקרוא בה בשבת. מותר להביא את המגילה בשבת למקום בו תתבצע הקריאה בצאת השבת, ובלבד שיקרא בה מעט בשבת עצמה. במקום שאין בו עירוב אין לטלטל את המגילה עד צאת השבת, וכשארין ברירה ייקח אותה בשבת בתיק שיש בו חפצים אחרים שנדרש להוציאם לצורך מבצעי, או שייקח אותה בשינוי.

זמן קריאת המגילה

זמני הלילה: השנה, אין אפשרות להקדים את הקריאה מערב

י"ד, כיון שאין קוראים מגילה בשבת. על כן יש לקרותה רק לאחר צאת השבת (18:31 ובמקום צורך משעה 18:14). בערים המוקפות חומה בהן קוראים את המגילה בט"ו באדר ב', לכתחילה יקראו את המגילה מצאת הכוכבים (18:11) וכשיש חשש שלא יוכלו לקרותה בלילה, יקדימו לקרוא בברכותיה מפלג המנחה (16:37), ויתפללו ערבית קודם הקריאה (ויחזרו לקרוא קריאת שמע לאחר צאת הכוכבים). סוף זמן קריאת המגילה של הלילה הינו בעלות השחר (פרזים: 04:03. מוקפים: 04:05).

זמני היום: זמן קריאת המגילה ביום מהזריחה עד השקיעה

(בפורים דפרזים: 05:40 - 17:51, ובפורים דמוקפים: 05:35 - 17:54). הנאלץ לקרוא את המגילה או חלק ממנה בזמן בין השמשות (בפורים דפרזים עד 18:04, ובפורים דמוקפים עד 18:07), למנהג האשכנזים יקראנה בלא ברכה, ולמנהג הספרדים יברך אם יגמור את קריאתה בתוך זמן זה. חייל היוצא לפעילות ולא יוכל לקרוא את המגילה במהלך

הדבה ולא עלה בידו לארגן מנין, יקרא ביחידות. כמו כן, במקרה כזה רשאי בן עיר לקרוא בלא ברכה בט"ו (וכן להיפך). הנאלץ לקרוא את המגילה קודם זמנה ולאחר מכן מתאפשר לו לקרוא בזמנה, יחזור ויקראנה בברכה.

קריאת המגילה בשטח איב או באזורים מאוימים - תתבצע אך ורק בהתאם להנחיות המפקדים בגיזרה. אין להתקלה או להסתכן בסיכון כלשהו לצורך קיום מצות קריאת המגילה, ונדרש לפעול באופן מלא בהתאם להנחיות המפקדים ולכלל ההוראות המחייבות.

סדר קריאת המגילה

הקורא את המגילה בציבור, קורא בעמידה, ונוהגים ששני אנשים עומדים מימנו ומשמאלו.

לפני התחלת הברכות, נוהגים לפרוס את המגילה כולה כאיגרת, כך שתהיה מקופלת ולא מגולגלת, אך הדבר אינו מעכב. לאחר הקריאה גוללים את המגילה לתחילתה קודם הברכה האחרונה.

הקורא יכול להוציא את הציבור ידי חובה בקריאה ובברכות, והשומעים יתכוונו לצאת. אין לדבר מתחילת הברכות שקודם הקריאה עד סוף הברכה שאחר הקריאה.

ברכות המגילה: הקורא את המגילה מברך לפניו את ברכות 'על מקרא מגילה' ו'שעשה ניסים'. כלילה מוסיפים גם את ברכת 'שהחיינו', והאשכנזים מוסיפים אותה גם ביום (ויכוונו בברכת 'שהחיינו' גם על שאר מצוות היום). לאחר קריאה במניין (ואף נשים) מצטרפות לעשרה לעניין זה) מברך 'הרב את ריבנו'.

חייל ספרדי שלא שמע את קריאת המגילה כלילה, יברך 'שהחיינו'

היום, יקדים לקרותה מעלות השחר (בפורים דפרוים: 04:22, ובפורים דמוקפים: 04:25) בברכה.

מי שהגיע סמוך לעלות השחר ונצרך להתפלל ערבית ולקרוא את המגילה ולא יספיק שתיהן - יקרא קריאת שמע של ערבית ויקרא מגילה, ויתפלל אחרי שחרית 'תפילת תשלומין'. כיוצא בזה, מי שהגיע סמוך לשקיעה ונצרך להתפלל מנחה ולקרוא את המגילה, יקרא את המגילה, ויתפלל אחרי ערבית 'תפילת תשלומין'.

אכילה ושינה קודם קריאת המגילה: ככל שהדבר מתאפשר, אין לאכול או לישון קודם קריאת המגילה הן כלילה והן ביום (וכן בחצי שעה שקודם תחילת הזמן). במקום צורך גדול ניתן להקל באכילת פירות, או אף באכילה מועטת של פת ומיני מזונות עד שיעור כביצה (60 סמ"ק/כ-54 גרם), ולכל היותר עד שיעור קביעות סעודה (240 סמ"ק/כ-216 גרם).

מעבר לכך, פשוט שחיילים העוסקים בפעילות מבצעית והאכילה והשינה נדרשות לשמירת כשירותם, רשאים להקל בכך, אך ראוי שידאגו לאמצעי תזכורת כלשהו. מי שתזדמן לו מגילה רק בשעה מאוחרת, רשאי לישון ולאכול כהרגלו קודם קריאת המגילה, בתנאי שידאג לאמצעי תזכורת.

השנה פורים דפרוים חל במוצאי שבת, ועל כן רשאים לאכול סעודה שלישית כדרכם (ואם נמשכה לאחר צאת הכוכבים לא יאמרו 'על הניסים' בברכת המזון), ולאחר שסיימו סעודתם לא יאכלו שנית אלא אחר ההבדלה.

הקדמת קריאת המגילה למועד מוקדם יותר: במקרים בהם עקב פעילות מבצעית לא תהיה אפשרות לקרוא את המגילה בזמנה, ניתן להקדים ולקוראה בציבור (בלא ברכה) החל מ"א באדר ב', או אף קודם לכן מתחילת החודש (למעט בשבתות), ואם טרח

לפני קריאת המגילה ביום. מנהג האשכנזים לעמוד בעת שמיעת הברכות, ואילו הספרדים נוהגים שרק הקורא עומד וכל הקהל יושבים.

דגשים לבעל הקריאה: רבים נוהגים לקרוא תחילה "להשמיד להרוג ולאבד" ולאחר מכן לחזור ולקרא "להשמיד ולהרוג ולאבד", וכן לקרוא תחילה "ואיש לא עמד בפניהם" ולאחר מכן לחזור ולקרא "ואיש לא עמד בפניהם". כמו כן, נהוג שהקורא מגביה את קולו במילים "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", ומנענע את המגילה כשקורא את המילים: "האיגרת הזאת" ו"איגרת הפורים הזאת".

יש לקרוא מ"חמש מאות איש" עד המילה "עשרת" בנשימה אחת. יש נוהגים לקרוא במנגינת איכה את הפסוקים: "וכלים מכלים שונים", "והמלך והמן ישבו ולשתות... ויזעק זעקה גדולה ומרה", "אבל גדול ליהודים... ויצעו לרבים", "וכאשר אבדתי אבדתי".

נוהגים שהקהל קוראים בקול רם את הפסוקים: "איש יהודי", "ומרדכי יצא", "ליהודים היתה", "כי מרדכי היהודי". יש מהספרדים הנוהגים כן גם בפסוק "בלילה ההוא", ויש מהאשכנזים הנוהגים כן בקריאת עשרת בני המן. לאחר קריאת הקהל יקפיד הקורא לחזור ולקרא שוב את אותם פסוקים (וכן את המילה 'המן' במקום שנוהגים להרעיש בעת אמירתה).

חיסור והפסק באמצע הקריאה

המאחר לקריאת המגילה, יברך את ברכות המגילה בעצמו, ויקרא בדיוות את תחילת המגילה מתוך המגילה המודפסת שלפניו, עד שיגיע למקום שהציבור אוחז בו, ובלבד שישמע את רוב המגילה (מתחילת פרק ה) מפי הקורא ממגילה כשרה.

חייל שנאלץ לצאת מבית הכנסת לפני סוף הקריאה, ישמע את רוב המגילה מפי הקורא (עד סוף פרק ה), וישלים את סוף הקריאה בדיוות בעצמו. אך לא יברך לאחריה את ברכת 'הרב את ריבנו', משום שאין נוהגים לברך אותה אלא בציבור.

מי שחיסר מהמגילה אפילו מילה אחת, לא יצא ידי חובה, ואינו יכול להשלימה לאחר סיום הקריאה. לפיכך, חייל שלא שמע היטב מספר מילים מהמגילה מפאת רעש או שהתנמנם וכד', ישלים לאלתר, ואפילו בקריאה מתוך המגילה המודפסת שלפניו. סיים את הקריאה ונזכר שדילג - לא יצא ידי חובתו.

הטועה בהגיית חיבה באופן שהשתנתה המשמעות, חוזר למקום שטעה. סיים את הקריאה ונזכר שטעה - יחזור לקרותה בלא ברכה.

חיילים שנאלצו להפסיק באמצע קריאת המגילה וכן אם נשמעה אזעקה ונדרשו למהר למרחב המוגן, ואפילו דיברו בינתיים, וחזרו למקומם, ימשיכו לקרוא ממקום שהפסיקו. אמנם, מי שהפסיק בדיבור בין הברכות לתחילת הקריאה שלא מעניין הקריאה חייב לחזור ולברך, ואם דיבר מיד לאחר הקריאה - לא יברך 'הרב את ריבנו'. לכתחילה אין לחלק את קריאת המגילה בין שני קוראים, אולם במקום בו אין מי שבקי בכל הקריאה, רשאים לחלק את הקריאה לכמה קוראים. הקורא הראשון יברך את הברכות שלפני הקריאה וכל שאר הקוראים ישמעו את ברכתו ויתכוונו לצאת בה ידי חובה. הקורא האחרון יברך אחרי הקריאה "הרב את ריבנו" (בקריאה המתקיימת במניין).

אם באמצע קריאת המגילה הוקפץ הקורא, יעמוד קורא אחר תחתיו, וימשיך את הקריאה מהמקום שבו הפסיק הקורא הראשון.

קריאת מגילה במצבי דחק

קריאה בלא מנין: לכתחילה יש לקרוא את המגילה במנין, ומתוך מגילה כשרה. חייל שלא מתאפשר לו לקרותה בציבור, יקראנה ביחידות מתוך מגילה כשרה, ויברך לפנייה ולא לאחריה (הקורא את המגילה ביחיד אין צריך לפרסה כאיגרת ולקרותה בעמידה). גם כשאין מנין רשאי חייל אחד לקרוא עבור אחרים.

קריאה ללא 'בעל קורא': חיילים שיש להם מגילה כשרה, ואין ביניהם חייל הבקי בקריאת המגילה בטעמים, רשאי אחד מהם לשמוע את קריאת המגילה באוזניות וכדומה, ולהקריא כך לציבור מתוך מגילה כשרה. ככל האפשר ישמיע את ההקלטה בעוצמת קול נמוכה, שלא תפריע לציבור לשמוע את בעל הקורא ולא תמנע מבעל הקורא לשמוע את עצמו. באם הדבר אינו מתאפשר יקרא אחד מהם בלי טעמים, תוך שימת לב מירבית שלו ושל השומעים לכך שאינו טועה בקריאה, בניקוד ובהטעמת המילים (כגון מלרע ומלעיל) באופן המשנה את המשמעות. אם אין באפשרותו לקרוא באופן שלא יטעה בטעויות המשנות את משמעות המילים, יקרא בלא ברכה.

חיילים שאין מצוי להם בעל קורא הבקי בקריאה כראוי,

מגילה שנמצאה בה טעות, ואפילו חסרות באמצעה מילים, כשרה בדיעבד לקריאה (כל שלא חסר בה ענין שלם). לכתחילה יש להשלים את המילים החסרות מתוך מגילה מודפסת, וכשאין ברירה ישלים בעל פה.

קריאה מתוך מגילה מודפסת: כשאין מגילה כשרה קוראים את המגילה מתוך מגילה מודפסת, בלא ברכה, ובמקרה כזה ראוי שיאמרו (ביום בלבד) גם הלל שלם בלא ברכה.

שמיעת מגילה ברמקול, טלפון, מכשיר קשר

וכדומה: לדעת רבים מן הפוסקים אין יוצאים ידי חובת קריאת מגילה בשמיעתה באמצעות רמקול (טלפון, מכשיר קשר וכדומה), לכן במקום בו משתמשים ברמקול יש להתמקם סמוך לקורא באופן שבו ניתן לשמוע את קריאתו גם ללא הרמקול. עם זאת, חייל הנמצא במקום מבודד, ואין לו כל אפשרות לשמוע מגילה, ישתדל לשומעה דרך הטלפון או בשידור חי בזום וכדומה, אך לא יברך על כך בעצמו אלא ישמע את הברכה של הקורא ויתכוון לצאת ידי חובתו.

חיוב נשים: נשים חייבות לשמוע קריאת מגילה בלילה וביום כאנשים.

קריאה עבור אחרים: הקורא לאנשים או נשים לאחר שכבר יצא ידי חובתו, רשאי לברך עבורם את ברכות המגילה, אמנם לכתחילה ראוי שאחד מהשומעים יברך בעצמו. מנהג רבות מהאשכנזיות לברך במקרה כזה 'לשמוע מגילה' ולא 'על מקרא מגילה'.

חייל שיוכל לשמוע את קריאת המגילה פעם אחת בלבד - או בלילה או ביום, עדיף שיקרא את המגילה בלילה, משום שכלל נקוט בידינו ש'אין מעבירין על המצוות'.

סדר התפילות בימי הפורים

תפילת ערבית: השנה פורים (דפרזים) חל במוצאי שבת, ועל כן מוסיפים 'אתה חוננתנו' בתפילת שמונה עשרה.

מנהג הספרדים לומר 'ויהי נועם' ולקרוא את המגילה ולאחר מכן להמשיך 'ואתה קדוש' עד סיום התפילה, ומנהג האשכנזים לקרוא את המגילה לפני 'ויהי נועם'.

מוסיפים 'על הניסים' בתפילת שמונה עשרה. שכח ולא אמר, אינו חוזר. אם נזכר לפני שם ה' בחתימת הברכה, יאמר שם ("מודים אנחנו

לך על הניסים וכו' ועל כולם יתברך וכו'"), ואם נזכר לאחר מכן, יוסיף בסוף התפילה: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים (ונפלאות) כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי...".

לאחר תפילת העמידה אומרים האשכנזים קדיש שלם כולל 'תתקבל', ואילו הספרדים אומרים חצי קדיש. קוראים את המגילה, ולאחר ברכת 'הרב את ריבנו' והפיוט 'אשר הניא' (-אשכנזים) או 'ארור המן' (-ספרדים) ממשיכים 'ואתה קדוש'. הספרדים אומרים 'קדיש תתקבל' והאשכנזים קדיש שלם בלי 'תתקבל', ומסיימים כבכל ערב.

הבדלה: מנהג רבים להבדיל אחרי קריאת המגילה, ויש מהספרדים הנוהגים לברך על הנר אחר 'ויהי נועם' לפני קריאת המגילה ואת שאר ההבדלה לאחר התפילה.

תפילת שחרית: קוראים בתורה בפרשת 'ויבא עמלק'. הספרדים כופלים בסוף הקריאה את הפסוק האחרון. אשכנזים מכניסים את ספר התורה, וקוראים את המגילה לפני 'אשרי', ואילו הספרדים קוראים את המגילה לפני 'ואתה קדוש', ולאחר אמירת 'ואתה קדוש', מכניסים את ספר התורה.

שאר הלכות הפורים

שלש מצוות נוספות יש בפורים: מתנות לאביונים, משלוח מנות וסעודת פורים. מצוות אלו מתקיימות דווקא ביום הפורים ולא בלילה, עם זאת, מצווה לשמוח ולהרבות מעט בסעודה גם בליל הפורים.

מתנות לאביונים: יש לתת לפחות שתי מתנות לשני עניים, מתנה אחת כשיעור סעודה לכל עני.

חייל שיתכן ולא יתאפשר לו להעביר מתנות לעניים בפורים, יקדים וימנה שליח לפני פורים (כגון באמצעות הטלפון או האינטרנט) שימסור לעניים את המתנות בפורים מטעמו, וניתן אף למסור את המתנות לשליח קודם הפורים והוא ייתנם לאביונים בפורים. חייל שלא מתאפשר לו לתת מתנות לאביונים ביום הפורים, אפילו באמצעות שליח, יזכה לעניים את המעות על ידי אחר, ובמידה שאף זה לא מתאפשר יפריש את המעות עבור העניים ביום הפורים, וישמרם אצלו עד שיזדמן לו ליתנם לעניים.

משלוח מנות: יש לתת לפחות לאדם אחד שני מיני מאכל מוכנים לאכילה, בשיעור הראוי להתכבד.

לכתחילה ראוי שחייל יקנה או יביא עימו מביטו 'משלוח מנות' כדי לתת לאחד מחבריו, אך כשאין באפשרותו לעשות כן, ניתן לקיים את המצווה בהעברת מנת האוכל שלו לחברו. ניתן לקיים מצווה זו על ידי שליח (וגם אשתו של אדם יכולה להיות שליחה שלו לעניין זה), ויש אומרים שאפשר למסור לשליח את המשלוח אף קודם פורים והוא יתן אותו בפורים. כשאין ברירה, ייתן את משלוח המנות קודם פורים, ויאמר למקבל שהמשלוח ייקנה לו בפורים.

סעודת פורים: מצווה לאכול סעודה בשירת מכובדת ביום הפורים, ולאכול בה לחם. אם אין הדבר באפשרותו, ישיב לכל

זמני הפורים

בערי הפרזים חוגגים את פורים בי"ד באדר ב', ואילו בכרכים שהיו מוקפים חומה בימות יהושע בן נון בט"ו בו.

ערים המסופקות: במקומות שיש ספק אם היו מוקפים חומה מימות יהושע, מקיימים את מצוות הפורים מספק בשני הימים, אך אין מברכים על קריאת המגילה אלא בי"ד בלבד.

בימינו נוהג דין כך מוקף לכל פרטיו רק בירושלים, כולל השכונות המרוחקות והיישוב הר גילה. דין הספקות נוהג בערים העתיקות בארץ -טבריה (בעיד התחתית), יפו, צפת, חברון (קרית ארבע), לוד, עכו, ועוד, אך לא במקומות הסמוכים לערים אלו.

פורים בעזה: העיר עזה נכללת ברשימת הערים שקיים לגביהן ספק אם היו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, ועל כן כשהיו קהילות יהודיות בעיר עזה, נהגו לקיים שם את מצוות הפורים בשני הימים. כיום אינו יודעים בוודאות היכן מיקומה של העיר העתיקה של עזה, ואין במקום קהילה יהודית המשמרת מסורת זו, על כן החיילים השוהים בכל שטחי רצועת עזה יקיימו את מצוות הפורים בי"ד באדר בלבד, כפי שנהוג במקומות הסמוכים לערים המסופקות.

בן עיר שהלך לכרך: ירושלמי שהלך לעיר פרוזה והיתה דעתו הן בשעת צאתו והן בליל י"ד להיות שם ביום י"ד, ואכן היה שם בעלות השחר של י"ד (04:10) - חל עליו דין פרוז, וכן פרזי שהלך לירושלים קודם י"ד והיתה דעתו הן בשעת צאתו והן בליל י"ד להיות שם בט"ו ואכן היה שם בעלות השחר של ט"ו (04:05) - הוקבע דינו למוקף. אם אחד התנאים לא התקיים - ראוי לנהוג פורים בשני הימים, אך לא יברך בעצמו את ברכות המגילה ולא יוציא אחרים ידי חובה בקריאת המגילה.

הפחות במעט את תפריט סעודתו. אם מתחילים את הסעודה לאחר חצות היום (בפורים דפרזים: 01:43, בפורים דמוקפין: 11:45) יתפללו מנחה גדולה לפני הסעודה. אין יוצאים ידי חובת סעודת פורים בלילה, אך ראוי להרבות קצת בסעודה גם בלילה.

שתיית יין: "חייב איניש לבסומי בפוריא". עם זאת פשוט שחיילים בצבא אסורים בשתיית יין, שהרי ביטחון הציבור מוטל על כתפיהם ועליהם לשמור על צלילות דעת.

ברכת המזון: מוסיפים 'על הניסים'. שכח ולא אמר אינו חוזר. אם נזכר לפני שם ה' בחתימת הברכה, יאמר שם (וימשיך מ"ועל הכל אנחנו וכו'"), ואם נזכר לאחר מכן, יוסיף באמצע 'הרחמן': "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים (ונפלאות) כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי...".

עשיית מלאכה: נהגו שלא לעבוד ביום הפורים, אך מלאכת דבר האבד (וכן צרכים ציבוריים כמישומות צבאיות), או מלאכות שהן לצורך שמחת היום או לצורך מצווה, מותרות.

פורים תשפ"ד

ארבעת הפרשיות:

שקלים - שבת פרשת 'ויקהל', כ"ט אדר א', 09.03

זכור - שבת פרשת 'ויקרא', י"ג אדר ב', 23.03

פרה - שבת פרשת 'צו', כ' אדר ב', 30.03

החודש - שבת פרשת 'שמיני', כ"ז אדר ב', 06.04

תענית אסתר - י"א אדר ב', יום חמישי, 21.03

באר שבע	ירושלים	צפת	
04:13	04:11	04:08	כניסת הצום
16:36	16:35	16:34	פלא המנחה
17:53	17:51	17:50	שקיעה
18:11	18:09	18:08	צאת הצום - צאת הכוכבים

שבת ויקרא-זכור - י"ג אדר ב', 23.03

באר שבע	ירושלים	צפת	
17:32	17:12	17:29	כניסת שבת
18:12	18:10	18:09	צאת הכוכבים
18:28	18:28	18:28	צאת השבת

חייל שבעלות השחר של י"ד היה מחוץ לירושלים והתחייב בפורים דפרים, ובהמשך היום הגיע לירושלים, כך שבעלות השחר של ט"ו היה בירושלים, יקיים שוב את כל מצוות הפורים, ויאמר אף 'על הניסים' בתפילה ובברכת המזון, אך לא יברך בעצמו את ברכת המגילה, ולא יוציא אחרים ידי חובתם בקריאתה.

ככלל, יש להימנע מלהיות בעלות השחר של י"ד בירושלים ובעלות השחר של ט"ו מחוצה לה. אולם חייל שנדרש לכך מסיבות מבצעיות, או כאשר יצא להתרענות בביתו במשך השבת לקראת המשך הלחימה, לא ימנע מכך, וינהג את מצוות הפורים בהתאם למקום מגוריו הקבוע, אך לא יברך או יוציא אחרים בקריאת המגילה. לכן, חייל ירושלמי שיצא לחופשת שבת בביתו ונדרש לשוב למשימתו המבצעית ביום ראשון - אם יוכל בקלות להימצא בעלות השחר של יום ראשון מחוץ לירושלים, ינהג כפרו ויקרא את המגילה בליל י"ד וביום. אך אם הדבר גורע מיכולתו לנוח ולהתרענן לקראת המשך משימתו, והוא שהה בירושלים במוצאי שבת ובעלות השחר של יום ראשון - יתייצב ביחידתו ביום ראשון כנדרש, ויקרא את המגילה לעצמו בליל ט"ו וביומו בלא ברכה.

ברכות המגילה

לפני קריאת המגילה מברך:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְאָנּוּנוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה.**

**בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ
בְּיָמִים הָהֵם בְּזִמְנֵן הַזֶּה.**

למנהג הספרדים מברכים ברכה זו בלילה בלבד,
ולמנהג האשכנזים גם ביום:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיָּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵן הַזֶּה.**

לאחר קריאת המגילה מברכים (במנין בלבד):

**בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הָרַב אֶת רִיבֵנוּ, וְהִדָּן אֶת דֵּינֵנוּ,
וְהַנּוֹקֵם אֶת נַקְמָתֵנוּ,
וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּלָ לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ,
וְהַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה ה',
הַנִּפְרָע לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרֵיהֶם,
הָאֵ-ל הַמוֹשִׁיעַ.**

פורים דפרזים - י"ד אדר ב', יום ראשון,

24.03

	ירושלים	צפת	
עלות השחר (90 דק')	04:06	04:04	04:09
זריחה	05:37	05:35	05:39
חצות	11:45	11:44	11:47
מנחה גדולה	12:15	12:14	12:17
פגל המנחה	16:37	16:36	16:38
שקיעה	17:53	17:52	17:55
צאת הכוכבים	18:11	18:10	18:13

פורים דמוקפים, - ט"ו אדר, יום שני, (זמני עיר הקודש ירושלים) 25.03

עלות השחר (90 דק') - 04:05

זריחה - 05:35

חצות - 11:45

מנחה גדולה - 12:15

שקיעה - 17:54

צאת הכוכבים - 18:12

*הזמנים המופיעים בגוף ההלכות נקבעו לפי האופק המאוחר או המוקדם ביותר לחומרא. זמני המוקפים לפי ירושלים.

